

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการเผยแพร่ภาพเหยื่อจากการค้ามนุษย์

จัดทำโดย
ร้อยตำรวจตรีพงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริหาร
รหัส ๕๙๐๔๒๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๔
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการเผยแพร่ภาพเหยื่อจากการค้ามนุษย์

ร้อยตำรวจตรีพงษ์วิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริหาร^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง คือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กำหนดสิทธิมาตั้งแต่เกิด ผู้อื่นจะพึงละเมิดมิได้ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการมีชีวิตและความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่ เพราะคนทุกคนที่เกิดมาบนโลกมีศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ดังนั้นการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมจึงต้องเคารพความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัญหาการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย จนประเทศไทยตกเป็นประเทศที่น่าจับตามองในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ เมื่อมีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เกิดขึ้นในประเทศไทยหรือส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดขึ้นในประเทศไทยและหลายประเทศเกี่ยวเนื่องกัน สื่อไทยและสื่อต่างชาติ รวมถึงสื่อออนไลน์เป็นสื่อมักจะมีการนำเสนอข่าวและแพร่ภาพเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ซึ่งบางครั้งรวมถึงภาพหรือเสียงของบุคคลที่เรียกว่า “เหยื่อ” จากการค้ามนุษย์ รายงานฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการเผยแพร่ภาพเหยื่อจากการค้ามนุษย์

คำสำคัญ สิทธิมนุษยชน เหยื่อจากการค้ามนุษย์

^๑ อัยการสูงสุด, นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๑. ความนำ

หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นหลักสำคัญที่นานาอารยประเทศให้ความยอมรับ เป็นหลักที่องค์กรของรัฐ องค์กรของเอกชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่และประชาชน จะต้องเคารพปฏิบัติ ตาม โดยสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลกที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและเป็นสากล ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ศิพพรณ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถ ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสระ เสรีภาพ เสมอภาค มีชีวิตที่ดี มีสิทธิแสวงหาวัตถุประสงค์มาดำรงชีพ ได้รับการยอมรับจากสังคมและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ในโลกปัจจุบัน การค้ามนุษย์ซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกายและจิตใจของเหยื่อผู้ถูกค้า และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อผู้ถูกค้า กลับมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

๒. ความหมายของหลักสิทธิมนุษยชนและเหยื่อจากการค้ามนุษย์

นางเอลีนอร์ รุสเวลท์ ภริยาอดีตนางานาธิปไตยแฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ในการยกย่องปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้กล่าวถึงหลักสิทธิมนุษยชน ไว้อย่างกระชับและเข้าใจได้ง่ายว่า “ในสถานที่เล็กๆ ใกล้บ้าน เล็กและใกล้มากจนไม่สามารถมองเห็นได้ในแผนที่โลก สถานที่เล็กๆ แห่งนั้นเป็นโลกของปัจเจกบุคคล เป็นละแวกบ้านที่บุคคลอยู่อาศัย เป็นโรงเรียนหรือวิทยาลัยที่บุคคลได้เข้าเรียน เป็นโรงงาน ไร่นา หรือสำนักงานที่บุคคลทำงาน สถานที่เหล่านี้เป็นที่ซึ่งบุรุษ สตรี และเด็กทุกคน ต่างมองหาความยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน โอกาสที่เท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยก ถ้าสิทธิเหล่านี้ไม่มีความหมายอยู่ ณ สถานที่นั้นๆ สิทธิเหล่านี้ก็จะมีค่าเพียงน้อยนิดในทุกแห่ง ถ้าพลเมืองไม่ช่วยกันยืนหยัดปกป้องสิทธิเหล่านี้ให้อยู่ใกล้บ้าน ก็เปล่าประโยชน์ที่จะให้เกิดความก้าวหน้าในโลกที่กว้างใหญ่ขึ้น”

๒.๑ การอธิบายความหมายของหลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

หลักสิทธิมนุษยชนได้มีการกล่าวถึงในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว หากแต่มีความชัดเจนมากขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้เน้นเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ค่อนข้างจะสมบูรณ์ อาทิเช่น มาตรา ๔ ได้บัญญัติว่า

“ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการบัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในหมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวดที่ ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตาม

ประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่

ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ บัญญัติว่า

“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

ดังนั้น จึงพิจารณาเห็นได้ว่า ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายภายในของประเทศไทยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนไว้ ซึ่งสิทธิมนุษยชน หมายความว่า สิทธิ เสรีภาพ ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากนักน้อยเพียงใดก็ตาม

หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนมี ๖ ประการ ด้วยกันคือ

๑. ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นสิทธิติดตัวทุกคนตามธรรมชาติ ตั้งแต่เกิด (National Rights)

๒. คนทุกคนมีความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and non-discrimination)

๓. สิทธิมนุษยชนเป็นของคนทุกคนโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม สุขภาพ และความคิดเห็นด้านต่างๆ (Universality)

๔. สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วนๆ ไม่ได้และพึ่งพิงกัน (Indivisibility & Interdependently)

๕. การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธินั้น (Participation & Inclusion) หมายความว่า ประชาชนแต่ละคน หรือกลุ่มประชาชนหรือประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๖. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & the Rule of Law)

๒.๒ การอธิบายความหมายของเหยื่อจากการค้ามนุษย์

กระบวนการคัดแยกเหยื่อคือการแสวงหาข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เกิดขึ้นหรือไม่ หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น บุคคลใดเป็นผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งในการพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๒ ฉบับคือ ๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๒. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ บัญญัติว่า

“ในประมวลกฎหมายนี้

“ศาล” หมายความว่าศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

“ผู้ต้องหา” หมายความว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล

“จำเลย” หมายความว่าบุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

“ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๔, ๕ และ ๖

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔ บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

“แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีการผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอราน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับต้อวัยวะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เชิญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี”

มาตรา ๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(๒) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งเด็ก ผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์”

ดังนั้น จึงพิจารณาได้ว่า องค์ประกอบของการเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือไม่ ต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

๑. ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- จัดหา (ไปเลือกเฟ้นหามา จัดให้ได้คนมาไม่ว่ากระทำด้วยวิธีใดๆ)
- ชื่อ (เอาเงินตราแลกกับคน ไม่ได้หมายความว่าถึงสัญญาซื้อขาย)
- ชาย (เอาคนไปแลกเงินตรา เอาเงินเข้ามาโดยยอมตนเข้ารับใช้การงานของเจ้าของเงินที่เรียกว่า ชายตัวลงเป็นทาส)
- จำหน่าย (ขาย จ่าย แลก เปลี่ยน โอน เอาออก ซึ่งผลงมาจากจ่าย)

- พามาจาก (นำไปหรือนำมาโดยมีต้นทาง และแสดงอาการต่อเนื่องเรื่อยมาถึงปัจจุบัน พามาจากที่ใดก็ได้ ในหรือนอกราชอาณาจักร)
 - ส่งไปยังที่ใด (ทำให้เคลื่อนพันจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อให้ถึงผู้รับหรือเป้าหมาย ด้วยอาการต่างๆ เช่น ส่งข้าม ส่งผ่าน ส่งต่อ เคลื่อนออกจากที่ โดยส่งไปยังที่ใดก็ได้ ในหรือนอกราชอาณาจักร)
 - หน่วงเหนี่ยว (รั้งตัวไว้ ดึงถ่วงไว้ กักไว้ ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง)
 - กักขัง (บังคับให้อยู่ในสถานที่อันจำกัด เก็บตัวไว้ในสถานที่อันจำกัด)
 - จัดให้อยู่อาศัย (จัดให้พักพิง พักผ่อน)
 - รับไว้ (รับหรือพาคนไปสู่ที่พักเพื่อเก็บเข้าที่ หรือเอาเข้าที่)
๒. ฎกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้
- ข่มขู่ (ทำให้กลัว ทำให้เสียขวัญ ทำให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตน หรือแก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงถึงขนาดที่จะพึง กลัว)
 - ใช้กำลังบังคับ (ใช้แรงบังคับให้ทำ หรือใช้อำนาจสั่งให้ทำ หรือให้ปฏิบัติ หรือให้จำต้องทำ หรือให้เป็นไปตามความประสงค์ โดยกระทำแก่กายหรือจิตใจ ด้วยแรงกายภาพหรือวิธีอื่นใด เป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้)
 - ลักพาตัว (แอบหรือลอบนำคนไปหรือนำคนมา โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม)
 - ฉ้อฉล (ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด)
 - หลอกลวง (ใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด)
 - ใช้อำนาจโดยมิชอบ (ใช้อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือสามารถบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์ การปฏิบัติ การกระทำ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นต้น)
 - โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล ถ้ากระทำต่อเด็ก แม้จะไม่ใช่วิธีการดังกล่าวข้างต้น และไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าเด็กนั้นเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อของการค้ำมนุษย์
๓. ฎกกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ดังต่อไปนี้
- การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาค้าประเวณี, การค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเรา หรือการยอมรับการกระทำอื่นใด หรือการกระทำอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์

ของผู้อื่น อันเป็นการสาส์นเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่า ผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ)

- การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาเป็นแบบหรือแสดงให้ปรากฏในสื่อลามก, สื่อลามก หมายถึง วัตถุหรือสิ่งที่แสดงให้รู้หรือเห็นถึงการกระทำทางเพศซึ่งแสดงออกในรูปแบบของเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพหรือรูปแบบอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน ให้หมายความรวมถึง วัตถุหรือสิ่งต่างๆ ข้างต้นที่จัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นที่สามารถแสดงผลให้เข้าใจความหมายได้, การเผยแพร่เป็นการเผยแพร่จากผู้ผลิต หรือเผยแพร่จากผู้อื่นที่รู้ว่าเป็นสื่อลามกที่มาจากกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์)
- การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาแสดงออกในทางเพศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยการปฏิบัติต่อบุคคลที่หมายรวมถึง เด็กชาย เด็กหญิง ผู้ชายและผู้หญิง เสมือนเป็นสินค้าหรือวัตถุทางเพศ ไม่ว่าโดยการบังคับ ล่อลวง หรือด้วยความสมัครใจของบุคคลที่ถูกกระทำ โดยมีสิ่งตอบแทนในรูปแบบต่างๆ เช่น เงินสด ทรัพย์สิน สิ่งของ การบริการ (เช่น การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ หรือการให้ความคุ้มครอง) และอื่นๆ ทั้งนี้ “การปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นวัตถุหรือสินค้าทางเพศ” หมายรวมถึง การล่อลวงหรือชักจูงใจให้บุคคลเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศโดยการแต่งงาน การนำบุคคลมาแสดงออกหรือใช้เพื่อก่อให้เกิดการแสดงออกในทางเพศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การนำบุคคลไปให้บุคคลที่สามจับต้องของสงวนเพื่อแสวงหาประโยชน์/การแสดงที่นำบุคคลมาแต่งกายหรือให้แสดงออกในลักษณะส่อไปในทางลามกอนาจาร
- การเอาคนลงเป็นทาส (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาเป็นทาส, ทาส หมายถึง บุคคลซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิง และจะต้องทำงานให้บุคคลอื่นนั้น)
- การนำคนมาขอตาน (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำบุคคลมาขอตาน, ขอตาน หมายถึง การขอทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้ทำงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งตอบแทน และมีใช้เป็นการชอกันในฐานะญาติมิตร)
- การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการ โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เชือดด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้,

การใช้แรงงาน หมายถึง สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ลูกจ้าง ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า นายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๕, การบริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ความสะดวกต่างๆ หรือการปฏิบัติอื่นๆ ที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความพึงพอใจ, แรงงานขัดหนี้ หรือการบังคับใช้แรงงานแทนการชำระหนี้ ซึ่งหนี้ดังกล่าวมีผลผูกมัดแรงงานให้ทำงานกับนายจ้างโดยไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน หนี้ดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในลักษณะเหมือนกับการกู้ยืมเงินปกติ จากธนาคารหรือจากผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบ)

- การบังคับตัวด้วยวาจาเพื่อการค้า (เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาบังคับตัวด้วยวาจาเพื่อการค้า)
- การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล (การขูดรีด หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับเอาไรต์เอาเปรียบ รีดนาทาเร้นและหมายถึงการอยู่ในภาวะจำยอม)

บุคคลที่มีสถานะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น จะได้รับความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ หมวด ๔ เกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ หมวด ๓ ได้บัญญัติเรื่อง อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองชั่วคราวได้ และตามบันทึกข้อตกลง เรื่อง การดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน กรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

๓. หลักสิทธิมนุษยชนกับการเผยแพร่ภาพเหยื่อจากการค้ามนุษย์

ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้น มีกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ค.ศ.๒๐๑๓ อันเป็นผลให้ประเทศไทยต้องยึดถือปฏิบัติ

ตามพันธกรณีตามที่กำหนดไว้ในพิธีสารฉบับดังกล่าว ซึ่งมาตรา ๖ แห่งพิธีสารฯ ได้กำหนดว่า “๑. ในกรณีที่เหมาะสมและเท่าที่เป็นไปได้ภายใต้กฎหมายภายในของตน ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐคุ้มครอง ความเป็นส่วนตัวและเอกลักษณ์ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และรวมถึงการทำให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความลับ เป็นต้น”^๒

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ประเทศไทยได้ดำเนินการออกกฎหมายภายใน กล่าวคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่ออนุวัติการพิธีสารฯ ฉบับดังกล่าว ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์นั้น ได้มีการกำหนดไว้ใน มาตรา ๕๖ ว่า

“ผู้ใดกระทำการหรือจัดให้มีการกระทำการดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) บันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงหรือสิ่งอื่นที่สามารถแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ทั้งนี้ ไม่ว่าขั้นตอนใดๆ

(๒) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่ทำให้บุคคลอื่นรู้จักชื่อตัว ชื่อสกุลของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์หรือบุคคลในครอบครัวผู้เสียหายนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด

(๓) โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อความ ภาพหรือเสียง ไม่ว่าโดยสื่อสารสนเทศประเภทใด เปิดเผยประวัติ สถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำที่ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของทางราชการในการคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายยินยอมโดยบริสุทธิ์ใจ”

^๒ ข้อ ๖ แห่งพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

“Assistance to and protection of victims of trafficking in persons

1. In appropriate cases and to the extent possible under its domestic law, each State Party shall protect the privacy and identity of victims of trafficking in persons, including, inter alia, by making legal proceedings relating to such trafficking confidential.”

เมื่อพิจารณาทั้งมาตรา ๖ แห่งพิธีสารฯ และมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว จะเห็นถึงเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือเหยื่อ ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความสะเทือนใจจากการถูกปฏิบัติอันเป็นการย่ำยีสิทธิมนุษยชนด้วยการทำร้ายร่างกายและจิตใจ ซึ่งผู้เสียหายหรือเหยื่อบางรายถูกกระทำอย่างทารุณกรรมโหดร้ายเสมือนหนึ่งมิใช่คน เช่น ถูกบังคับให้ทำงานทั้งวันทั้งคืน โดยไม่มีวันหยุด หรือมีเวลาพักผ่อนเพียงวันละ ๔ ชั่วโมงและผู้เสียหายหรือเหยื่อถูกกักขังในสถานที่ทำงานหรือบริเวณที่กำหนด ขาดอิสรภาพ และหากผู้เสียหายทำงานไม่ได้ตามที่กำหนดหรือผลงานไม่เป็นที่พอใจ ก็จะถูกทุบตีหรือลงโทษ ดังนั้น เพื่อเป็นการดูแลสุขภาพจิตใจของผู้เสียหายหรือเหยื่อเหล่านี้ให้ฟื้นกลับคืนสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุดและสามารถกลับไปดำรงชีวิตในสังคมได้ตามปกติ กฎหมายจึงได้ห้ามการกระทำดังที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๖

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้จัดเผยแพร่เอกสารว่าด้วยข้อแนะนำว่าด้วยจริยธรรมและความปลอดภัยในการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ (WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women) ซึ่งได้กำหนดแนวปฏิบัติ ๑๐ ประการในการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ถูกค้า แนวปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นการดำเนินงานเชิงบวกที่ทำให้มั่นใจว่าในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ถูกค้า ไม่จะเป็นการสัมภาษณ์เพื่อ ทำการวิจัยเพื่อรับเข้าบ้านพักหรือเพื่อช่วยเหลือเหยื่อนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงและเคารพต่อสิทธิของผู้หญิงที่ถูกค้า และในส่วนของเด็กที่ถูกค้า นั้น แนวทางว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ (Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking) ขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้มีการกำหนดในเรื่องสิทธิในการเก็บรักษาความลับไว้ว่า ทุกภาคส่วนควรปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและเอกลักษณ์ของเหยื่อที่เป็นเด็ก เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยมั่นคงของเหยื่อและครอบครัวของเหยื่อ ชื่อ ที่อยู่ และข้อมูลอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การทราบเรื่องเกี่ยวกับเหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อที่เป็นเด็ก จะต้องไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะหรือสื่อ นอกจากนี้ รัฐ องค์การระหว่างประเทศ และกลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไรและผู้ให้บริการอื่น จะต้องส่งเสริมให้มีมาตรการที่สนับสนุนให้สื่อช่วยปกป้องชีวิตส่วนบุคคลและการเอกลักษณ์ของเหยื่อ โดยผ่านการควบคุมตนเองหรือมาตรการหรือกฎเกณฑ์อื่นๆ และในการที่สื่อและนักหนังสือพิมพ์จะเข้าถึงเหยื่อที่เป็นเด็กได้โดยตรงนั้นจะต้องเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น กล่าวคือหากผู้ปกครองเด็กได้ตัดสินใจว่า จะเป็นไปได้เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและในกรณีที่เหมาะสม เด็กได้ให้ความยินยอม^๓

^๓ ข้อ ๒.๖ แห่งแนวทางว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ กำหนดว่า “All necessary measures shall be taken to protect the privacy and identity of child victims to ensure the safety and security of the victim and his or her family. The name, address and all other information that could lead to the identification of the child victim or his or her family members shall not be revealed to the public or media. Exceptions may be made in circumstances

นอกจากนี้ คู่มือแนะนำการปฏิบัติด้านจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนในการต่อต้านการค้ามนุษย์, มาตรฐานจริยธรรมสำหรับการวิจัยและการดำเนินงานโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์^๔ ได้แนะนำหลักปฏิบัติในกรณีที่มีการทำวิจัยและการดำเนินโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ในกรณีที่สื่อมวลชนร่วมอยู่ด้วยไว้ว่า ในกรณีของผู้ที่ถูกค้าและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการค้ามนุษย์

“ต้องดำเนินการอะไรบางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้ถูกค้าหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องจากการถ่ายภาพ การบันทึกเสียง หรือการทำภาพยนตร์บุคคลเหล่านี้”

ประการที่ ๑ ควรได้รับความยินยอมก่อนที่จะมีการถ่ายภาพ การถ่ายทำวิดีโอหรือบันทึกเสียงบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็ยเหือ กลุ่มเสียงผู้ให้ข้อมูล หรือบุคคลอื่น

ประการที่ ๒ ตัวตนและข้อมูลของบุคคลที่ถูกค้าจะต้องถูกเก็บรักษาเป็นความลับทั้งในการบันทึก การถ่ายภาพ หรือ การถ่ายทำวิดีโอเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน (เช่น ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานหรือในเว็บไซต์) โดยจะต้องปกปิดรูปพรรณสัณฐานโดยเฉพาะใบหน้า

ประการที่ ๓ ควรมีการใช้ชื่อปลอม เพื่อปกป้องตัวตนของเหือ และเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลที่ไม่อาจเปิดเผยตัวตนได้ เช่น บุคคลผู้ซึ่งมีใบหน้าปรากฏในรายงานหรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยที่คนเหล่านั้นไม่ใช่เหือที่ถูกค้าหรือเป็นอาชญากร แต่อาจจะถูกคิดว่าเป็นเหือหรืออาชญากร ควรมีข้อความชี้แจงเพื่อให้เกิดความกระจ่างในเรื่องนี้”^๕

ดังนั้น สื่อมวลชน รวมตลอดถึงประชาชนควรใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ที่มีการแพร่ภาพผู้เสียหายหรือเหือ เนื่องจากการเปิดเผยส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายหรือแม้กระทั่งเสียงของเหือผ่านสื่อ อาจทำให้บุคคลผู้ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือสมาชิกในหมู่บ้านของผู้เสียหายซึ่งสามารถจดจำตำหนิรูปพรรณสัณฐานและเสียงของเหือได้ อาจคาดเดาได้ว่าบุคคลที่ออกสื่อดังกล่าวคือ ตัวผู้เสียหายหรือเหือ ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายซึ่งพยายามจะลืมอดีตที่เจ็บปวดและความทุกข์ทรมานจากการถูกกระทำในฐานะเหือจากการค้ามนุษย์ กลับต้องถูกสังคมและครอบครัวอื่นหรือตอกย้ำเรื่องราวการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเอง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการ

such as to facilitate the tracing of family members or otherwise secure the well-being and protection of the child, with the informed consent of the child. Information about a child victim that could endanger the child or the child’s family members shall not be disclosed in any case

Organizations must ensure the permanent preservation of their records in such a manner as guarantees confidentiality. They may decide to centralize their records under the responsibility of a competent authority.

States, international organizations, NGOs and other service providers shall promote measures encouraging the media to protect the private life and identity of victims through self-regulation or other regulatory measures. Media and journalists shall have direct access to child victims of trafficking only under exceptional circumstances, if and only if the guardian has decided that it will be in the best interest of the children and, where appropriate, the child consents.”

^๔ คู่มือแนะนำการปฏิบัติด้านจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนในการต่อต้านการค้ามนุษย์, มาตรฐานจริยธรรมสำหรับการวิจัยและการดำเนินงานโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์, เอกสารฉบับแปลเป็นภาษาไทยเป็นความร่วมมือระหว่างโครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์กับ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม, กันยายน ๒๕๕๑.

^๕ เรื่องเดิม, หน้า ๒๙.

สอบถามพูดคุยจะเป็นไปด้วยเจตนาดีหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายหรืออาจทำให้ผู้เสียหายยังได้รับความบอบซ้ำสะเทือนจิตใจ และบางรายอาจเป็นมากจนถึงขั้นเป็นโรคจิตเภทได้

๔. สรุป

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งอยู่ในสภาวะที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลที่แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตลอดจนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และอยู่ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนโดยเฉพาะรัฐบาลจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยยึดหลักการปกครองโดยนิติรัฐและนิติธรรม การจำกัดและลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนพึงกระทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความรุนแรงของสถานการณ์เท่านั้น เช่นเดียวกัน ในส่วนของสื่อมวลชนหรือประชาชนก็ควรใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคดีความมนุษย์ โดยเฉพาะในแง่ของผู้เสียหาย โดยต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงการต่างประเทศ. *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ. ๒๕๕๑.

สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์กับกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม. คู่มือแนะนำการปฏิบัติด้านจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนในการต่อต้านการค้ามนุษย์, มาตรฐานจริยธรรมสำหรับการวิจัยและการดำเนินงานโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์. สถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย. ๒๕๕๑.

UNICEF Guidelines on the Protection of Child Victims of Trafficking. เข้าถึงได้ จาก : http://www.unicef.org/ceecis/0610-Unicef_Victims_Guidelines_en.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙).